

המזכרה

עתו שבועי

כר עניני החיים, לספרות ולמדעים ולכל עניני היהודים

..... יוצא לאור בכל ערב שבת

מחיר החתימה על המצפה עם
ההוספה הספרותית החדשית:

כאוסטריא-אונגריא:
לשנה 7 כתרין
לחצי שנה 3.50
לרבע 1.75

באשכנז:
לשנה 8.— כתרין
ביתר הארצות:
לשנה 9 כתרין — 9.50 פראנק.

על "המצפה" בלי ההוספה הספרותית
אין לחתום.
אין הנחה מהמחיר.

מחיר מודעות או הזכרות לנאשרים
לפי גרל השטח.
ברכת ט"ש חצי הכתר. בראש הליו
שני כתרין.

גליון בודד 12 קרה.
מכתבים בלתי הפשים לא יתקבלו.
כ"י, שלא נרפס, לא יושב לבעלות.
המשנה מקומו עליו להודיענו מיד לא
רק שם מקומו החדש, כיא גם שם
מקומו הקודם.

הארסה לבית המערכת ולארמיניוסטריציה:
„Hamicpe”
ul. Św. Sebastyana 32, Kraków.

Kraków, 27. Lipca 1906.

גליון 7

הראשון ה' אב תרס"ו.

אך גם אתה לא תעצור כה להביע את
גדלו ועמקו שה אסוננו!

אתיו הנה כל משוררי מורה ומערב, האספו
כל בעלי הדמיון הכביר, קומו מקבירכם חווי חזיונות
מני קדם, אחרו כחכם ונסו, אם יעלה בידכם לכרא
מהוה תונה באותה המרגידיה הנוראה, אשר תציג
בה יהודה על במת התבל זה כאלפים שנה!

כאלפים שנה! הרדי האנושות! מה לא ראת
במשך הזמן הכביר ההוא? כמה שנויים ותמורות,
חליפות ומהפכות מלאו את השנים הללו! בלתי
התקופה העתיקה" עם אבן רומא אבית התבל.
לאומים חדשים הופיעו על במת ההיסטוריה. באו
„ימי הביניים" עם תנודת העמים, אשר שנתה פני
תבל. עברו ימי הביניים החשכים, הגיעה „העת
החדשה", עם תגליות חלקי תבל נסתרים, הנה
באה גם „העת הכי חדשה", עת ההשכלה עם
ההמצאות הגדולות, עת החפש עם המרידות
הנוראות, אשר הפכו כסאות מלכים, עת אשר
עמים רבים, גם שבטים קטנים, רכשו להם את
חפשמ וחפש ארץ אבותיהם. וגלות ישראל מאז
ועד הנה בעינו עומד.

כאלפים שנה! שומו שחקים! גם במשמרי
הכוכבים אולי התהוה איזה שנוי במשך השנים
הללו, אבל לא בגורל עם ישראל. נדודים ודם,
דמעות, דמעות ונדודים — אלה הם ההזיונות,
אשר מלאו את תולדת עם ישראל מימי מלוך

האיזמה כנדלה ובעמקה. היום הזה „נקבע בכיה
לדורות". בתשעה כאב תכבה בת יהודה על כל
הרעות, אשר מצאוה בכל דור ודור, תקונן על
שברה הגדול מני ים.

המקונן העתיק כחפשו אחר דמיון לשבר בת
עמו, מצא „כי גדול כים שברה". ואנחנו החיים
אחרי מרגידיה ענקית בת אלפים שנה ועוד לא
בא הקין לה, אל מה נדמה שברנו? איפה נמצא
מלים לקונן על אסוננו?

קום נא, אתה, המקונן האמלל, קום נא
ירמיהו ולבב את אש אהבתך לעמך ואת להבת
קנאתך לצדק ואת תבערת שנאתך לרשע, שפוך
את כל לכך המלא מרורות, את כל הבעס והכאב
העצורים בעצמותיך, את כל הצער והיגון החופפים
על נשמתך ואת נודות הרמעות הספונים בנפשך,
שנן את לשונך, אשר למדה לקונן וערוך קינה
חדשה על גלות ישראל, שאין לה קצה ואין לה
כוף!

אך ההספיק קינתך לעמת גדל השבר!?
קום נא אתה המשורר הלוי, אשר נשמתך
נולדה בנשיקה, ואשר מצפורי חרמון ומהד העולה
מחרבות ציון ארגת קינות על שבר בת עמך, קום
נא ודע את אשר עבר על עמך אהובך מן היום
אשר עלתה נשמתך דרך ירושלים של מעלה לשכון
בינות למלאכי השרת האומרים שירה; קום נא
ושא עלינו קינה, אשר לא שמעה עוד און בן
תמותה ואשר גם אראלי קורש יכבו לשמועתה!

הנאמנים, שהטיפו לך מוסר על דרכך השוככה, סקלת
כאבנים. הלא נכאתי לך מראש את אשר יקרך?"
„רום נביא! לא עתה היא העת להזכיר את עוני,
לעורר את פצעי האנושים בעת שאני גולה וסורה
ומכל עברים ירדפוני. זה כבר נליתי על עונותי, הכט
נא וראה, שם הולכים בני בשבי לפני צר, מתים ברעב,
תועים בצללים, מבקשים מחסה ואין, ופה אצל המקדש
המחלל אני תועה כורה בארץ מולדתי. לא עתה היא
העת להטיף מוסר — לדברי נחומים אני צריכה. לכן
קום נביא התעורר וקח את בנורך המלא קסם, והוצא
ממיתריו הרועדים אנחה עמוקה וחזקה, עמוקה כמכאובי
וחזקה כלב הנביא והד האנחה הזאת יחדר אל קברות
האבות והנביאים, יצלצל לדור דורות כל עוד שבני
המפזרים יחיו בארץ".

וכנור הנביא החל לרעד ולבכות, אנחה עמוקה
נשמעה בכבי ירמיהו — „על הררי ציון ועל עמקיה".
מן העת ההיא והלאה מצלצלת האנחה הזאת, מצלצלת
על נהרות כבל, מצלצלת עד היום ככל בתי היהודים
כליל תשעה כאב.
כלילה הזוה, בין הרי ציון השוממים, במקום
שכפעים הראשונה נשמעה האנחה העולמית, יפגשו ככל
ושנה את צללי הנביא והאשה הנסתרת; שהופיעה
אליו כדמות בת יהודה. והיו כאשר יקרו לבניה פגעים
ואסונות, תספר כרגע להנביא, תשפך לפניו את מר
לכבה, מבקשת נחומים כרכריו.

נשמע כהם קול האויב הפרא, וגם הכבי והיללות של
הנצורים — עתה דומיה מות, רק ירמיהו לבדו נודד
בין החרבות וכשל ככל רגע בניית החללים המתגוללים
על כל מדרך כף רגל. מה מאשר היה — חושב הנביא
בנפשו — לויכל גם הוא לקחת חלק בגורל עמו האמלל,
לשאת את הגלות המרה ואת העבדות, לעורר את הונתו
ואת תקוהו כדרכיו הנשנבים, אבל האויב האכזר נהן
לו חופשה, מה שלא דרש ממנו כלל, בלי חנינה הסיר
מעליו את הסד, שהוא כעצמו שם בו את רגליו
ויעזבו בארצו השוממה, להיות לעד-ראיה על חרבנה
והריסותיה.

בעצב ובתנוגה תעה הנביא בין חרבות ירושלים;
פהאם, והנה תמונת אשה יפה ועדינה, אך מגאלה,
לנגד עיניו, לבושה אבלות, וראשה מכסה כאפר. „הנני
משביעך כשם ד', כי הגידי לי מי את? אם שד משחת
את, או בן-אדם? יפה את ונחמדה כבה ירושלים, אך
גם נוראה כמלאך אלקים".

„אינני, לא שד משחת ולא מלאך אלקים —
ענתה האשה את הנביא: אני בת חיה, ממשפחת האבית.
על ברכי הנביאים גדלתי, החכמים למדוני דעת. הגם
אתה לא הכרת את בת יהודה, שידעת אותה כימים
המאשרים? או אולי בכונה הנך מתנכר אלי ואינך
חפץ להביירני כנולותי ושוממותי?..."
„את בעצמך אשמה באסונך, את האמנת לדברי
נביאי השקר, אשר קראו לך שלום, ואת אוהבך

פאני ליפשעטץ.
כאורשים כר"ה תמו תרס"ו.
מאדוש. אסלאב ביאלע.

הגלות.

הרהורים לתשעה כאב.

רגש תונה הרישי יהלוף מבלי משים כעב
קל על נפש היהודי לשמע שתי המלות „תשעה
כאב". כמו משני חמרים, אשר נתמוגו יחד בהרכבה
חמית, יתהוה חמר חדש, שאין לו שום דמיון אל
שני החמרים הראשונים ותכונתו וצורתו משונות
מתכונתם וצורתם של אותם שני החמרים, אשר
מהם הוא מרכב, ככה נולד כנפש היהודי מהתחדות
שתי מלות ריקות מכל תכן של רעיון או רגש,
מהתחדות של אחת ממלות המספר עם אחד
משמות החדשים, מושג של צער עולמי ויגון נצח,
„תשעה כאב". המלה המורכבת הזאת תפעל על
נפש היהודי גם כשעה שאין דעתו פנויה למחשבות
והרהורים. כי היום התשיעי לחדש אב של שנת
ג' תתכ"ח, תשעה כאב הראשון, מצוין לא רק בזה
שקרה בו האסון הלאומי הגדול „החרבן", כי אם
גם בזה, כי הוא פתח את השורה הארוכה של
צרות ישראל, בו התכה הפכעת הראשונה שבשרשרת
האין-סופית של יסורים איומים וצרות נוראות
הנקראים „גלות ישראל". בו כיום הורידה כנסת
ישראל את הרמעה הראשונה אל כוס הרמעות

פיריטון.

פרק מהקינות

(ע"פ בוקי בן יגלי).

„ויצא מכת ציון כל הדרה" — כתי עיר דוד
נהפכו לעיי-מפלה. בניה הגבורים וכנוהיה העדינות
הולכים עתה אסורים כנחשתים כשבי, הרחק מן החומות
הנהרסות, אך ננה המקדש הנוער מאיר להם את הדרך
העצב כאפלה הלילה. הם הולכים ויודעים, כי שם,
כגולה, כנונים להם פגעים, צרות ותלאות. הם הולכים
ונושאים בלכנם געגעים עזים ועמוקים לארץ מולדתם,
שאך זה גרשו ממנה. הנחומים, שהטיף להם ירמיהו
הנביא כהפרדו מעליהם, לא יקלו את משא יגונם.
„לפי מלאת לכבל שבעים שנה אפקד אתכם והקמתי
עליכם את דברי הטוב להשיב אתכם אל המקום הזה".
אך מי מהם עוד יחיה ויראה את הימים המאשרים
האלה? שבעים שנה רצופות יהיו מרחקים מארץ מולדתם
האהובה!... הם גם לא הארו להם בדמיונם, כי על
בניהם יהיה לנוד שנות אלפים הרחק הרחק מהעיר ציון,
כהקותם הנצחית לשוב עוד הפעם אליה, וגם נביא
לא ימצא להם, להטיף להם דברי נחומים.
כחצי הלילה, כרחובות השוממות, שוה לא כבר

דומא חדשה. אבל מי זה יאמין? העם צריך עתה לבאי כחו. ריב צירי הדומא יצאו לפינלנד, להתאסף שם אכפת סתר. שם החלימו להוציא מאניפסט אל העם. הבעם הולך ורב. ובטול הדומא קטן עוד בעיני הממשלה והבטל את כל עתוני החפשים וחי צבא רב קבצה לפטרבורג, לשמור את העיר. גם המורדים אינם נרדמים. קשר נגלה בין המלחים בקרונשטרט נגד הצר. בבית פובליקונוסצב נמצאה בומבה. — במאניפסט, שהוציאו חברי הדומא באספתם בפינלנד הזהירו את העם לבלתי שלם אף פרוטה מס לממשלה ולא יתנו את בניהם לצבא, כי אין רשות לממשלה לדרוש את אלה בלי הסכמת בחירי העם. — הממשלה בטלה את הדומא יען החליטה לחלק את קרקעות הממשלה והכמרים ובתי הנזירים לאכרים, למען לא ימותו ברעב. לפים מעט את העם שלח הצר את ראש המניסטרים גוריומקין מעל פניו וישם את המניסטרים לעיני הפנים סטולפיץ גם לראש המניסטרים. סטולפיץ הוא אמנם מהנכונים אחר ואוהב נאמן לטרפוב, אבל איש ישר ואוהב צדק. — סטולפיץ שלח כתב זרוז אל כל הנציבים, לרכא כל שונאי הממלכה בלי עבוב ולהפריע כל חפץ מרידה בראשיתו. סדר הממשלה יתוקן, אבל המנוחה מכרחה להתמיד. ככתב אחר הזהיר המניסטרים מפני פגרומים. ע"פ השמועה רוצה סטולפיץ למשול ברוח ליברלי ולצרף אליו מניסטרים חפשים מן המתונים ובתוכם גם ראש הדימא מורומצב בתור מניסטרים על החנוך. בתי במה צירי הדומא נבדקו ובתבי מרד נמצאו שם. קצתם הושמו במשמר. — בווארשא נהרג שר צבא הזשנררמים סאלאמאטוב בחוץ, הרוצח נמלט. בכריסק מרדו חיל רכב המכצרים ויכו את פקדיהם ויחרבו נוייהם.

על המצפה

מרפש הקהלות.

בשאלה נכא הפעם אליכם רבותינו הקוראים. למדונו רבותינו: עם הארץ עשיר ותלמיד חכם עני, מי קודם להתמנות לרב אב"ד בקהלה? ואם תמצאו יומד עם הארץ עשיר קורם, בי "בן נוהגים העולם", למדונו רבותינו: היש יפוי-כח לעם הארץ העשיר, התובע את הרכנות בכח ירושה, למכור את הביעהו בכסף לרב אחר, שאין לו לא זוזקה ולא תורה? לא מלכנו הוצאנו את השאלה, כי מן החיים לקחנה. ישנה עיר בגליציה, שהכל מטפלים שם בשאלה המחכמה

את דברי הנחומים ולבם דפק משמחה, ארץ יש להם, "ארץ-מולדת חדשה", אבל כמה יראו לבני הארץ, בי ראויים המה לאהבת-אחים, שמציעים לפניהם?

"פשוט מעליכם את הבגדים הקרועים והישנים, שלבשום אבוהיכם בעת שנרשו מארצם, והתאמצו להיות דומים לכל העמים האחרים". ובנו מלאו אחרי עצהם ואת.

"עליכם לדבר בשפתנו, לקבל את מדותינו ומנהגינו, ואם לא תעשו ככה אז לא נבין איש שפת רעהו". גם זאת עשו, אבל מקום מולדתם לא נעשה ל"ארץ מולדתם". ועוד לא נתקררה דעתם, ויחפצו לדראות בכל לבם, בי ראויים המה לאהבת-האחים וירחיקו מעליהם גם את הטוב גם את הרע, נחלת-העם הגדולה נעשה למסורה ישנה, שכבר עבר עליה כלח, יחד עם שפת הנביאים שכחו כל מה שלמדו, שכחו את כל מה שבשכילו סבל עם ישראל מאות בשנים ועליו בא באש ובמים. הבנים נתרחקו מאבותיהם בזרים, נתרחקו מעמם ולא חפצו לדעת את מכאוביו ואת כל אשר הוא סובל, במהרה התרחקו גם מקרוביהם, הזרועות הפתוחות משבו אותם אליהם. אבל פתאם: "צאו יהודים! זרים אתם לנו, אין לנו צרך בכם".

הוי! מדוע הבאנו את כל הקרבנות העצומים האלה? עד מה יסבלו בני? — השותק אהה נביא? או כבר בלית נביאתך ולא תמצא עוד במה לנחמני?...

מכל פרטי החוק. על כן השבילה הממשלה לשלוח את כל הפרלמנט לחפשי ליתר ימי הקיץ, רק חברי הועד לתקון הבחירות נשארו נגמור את חלוקת המנדטים. ולא עבר יום המים ויתפשו, בי הן לא ישבו הם על עבודתם בחוס הקיץ וחבריהם יתענגו על רוח צח. כן פעל חוס הקיץ מה שלא יכל לפעול איום הסוציאליים. לגליציה יהיו עתה ק"ו ציר, תהת שמונים, שקצב לה גאוטש. מאלה יהיו רק כ"ח לרוטנים, אע"פ שהם רכים מן הפולנים.

תנועת המרידה ברוסיה. בטלה הדומא. גם המוסר האחד הזה, שנשאר למראית עין "לרוסיה החפשית", חדל להיות. כי רק למראית עין נקהלה הרומא, להראות, כי הצר עומד בדבורו, אבל פעול לא פעלה מאומה בתקין החיים בעשרה השבועות, שעבדה בשקידה ביום ובלילה. בי לא יכלה לעבד עם הממשלה הריאקצית ביחד, שהקים הצר לשמן לה. ובכל זאת היתה הדומא יקרה לבל העם יושב רוסיא ככבת עין, מחמל נפש, אוצר שעשועים היתה הדומא לכל העמים הגדנאים, הדברים שנאמרו שם, אף שלא היו להם תוצאות ממשיות, נבלעו מאת כל איש ברעבון. כתורה שלמה היתה כל מלה לכל יושב רוסיא, כי רק משם קוו פדות ליחיד ולצבור, שלטון צדק ויושר כפי צרך העם ולא כפי צרך העושים האחרים השולטים ברוסיא לרע לה, לאכל שארה ולהציגנה בכלי ריק בעני ובחשבה הבערות. ועתה גם היא איננה. ימים רבים נמנע הצר משמוע בקול יועציו, שהפצירו בו לבטל את הרומא המבאישה את ריח הבורוקרטיה בעיני העם ובסוף כמל ההפכףך בדרבו אה דעתו מפני דעת יועציו, אף שידוע הוא, כי רעה נגד פניו ויחתום תחת מאניפסט מלא שקרים גלויים וחנופה! בכל ימי קיום הדומא שבתה המרידה המעשית, כי מצא לו רוח המרד מוצא בדרשות הדומא. עתה החל מרידת המעשה. הפעולה הראשונה תהיה שבייתה כללית, אשר תקשור ידי הממשלה מעשות תושיה ומיליוני הפועלים השובתים בעזרת גדודי צבא מורדים יבולים, אם תהיה השעה משחקת להם, לעשות קץ לשלטון הרשע בפעם אחת. הקצף בעם גדול מאד. כי בטול הדומא נעשה בשעה שנצחה בה המפלגה המתונה נגד המפלגות הרדיקליות בשאלה האכרים. הצעה היתה לערוך קול קורא אל העם נגד הממשלה, שאינה רוצה לעזור את האכרים. הברזו הזה היה נחשב בקריאה למרידה, אבל מפלגת הקדמים המתונה נצחה והברזו לא יצא. ואז בטל הצר את הדומא. בזה יראה העם תואנה וזדון גלוי. כבטול הדומא היריעה הממשלה, בי ביום ה' מארץ בשנה הכאה תקחול

עזיאל לביש קארנבליטה.

טימוס קיסר רומא ער ימי מלכותו של ניקולי השני קיסר רוסיא, מירושלים עד ביאליסטק. "ובתשעה באב" של התרס"ו, השנה הרורשת בער עצמה "תשעה באב" מיוחד, נקדיש צום ונקרא עזרה, בלנו, שתיים עשרה מליוני הנפש, נכרע על ברבנו ונכבוש פנינו בקרקע, ואנחה אחת תתפרץ מעמק לבו של כל אחד, ושתיים עשרה מליוני האנחות תתאהדנה והיו לרעם — רעם של אנחות — והרעם יתרומם ויחדור את שבעת הרקיעים ויחריר את כסא הכבוד. אולי ירחם אב הרחמים.

ואם האנחות אינן מהרירות את הכסא, הפסיקו את שירותיכם ותשבחותיכם, אתם מלאכי רחמים, ורדו ממרומים ותפשו את הכרור הלוה בירכם וסחטו סתוכו את כל הדמעות והרם של כנסת ישראל העצורים בתוכו, את הדם והדמעות, אשר כבר נשקעו תהומות ואת הדם אשר עורנו חם ואת הדמעות השופפות עוד על פניו, ותנו אותם אל תוך קערת השמים ואת הקערה הציגו לרגלי כסא הכבוד. אולי ירחם.

ענינים מדינים

תקון הבחירות בטוה. עתה נדע, כיתקון הבחירות ע"פ רצון המושל בטוח ומועצת הממלכה, שתבחר בשנה הבאה, תבחר בכחירות כלליות ושוות לכל זכר מבן ב"ד שנה ומעלה. יחי חוס הקיץ! לולא הוא, שבא לעזרת תקון הבחירות, מי יודע עד כמה היו צירי העמים מדינים זה עם זה ועד כמה היתה הממשלה מכרחה להיות הולכת ומוסיפה מנדטים לכל עם ועם עד אפס מקום בבית המועצה. כבר היום דואגים מנהלי הבית, איפה ימצאו מקום לכל הצירים הרבים, שנוספו עתה. ההיבל הנהדר לא נבנה רק לשנ"ג צירים, שהיו בתחלה. אח"כ בימי באדעני, שהוסיף קוריע כללית, ניספו ע"ב צירים. ועתה יתוספו עוד צ"א צירים חדשים. ביחד יהיו תקט"ז ציר. מהם תקח ביהם ק"ל (נ"ה לאשכנזים וע"ה למשכים) מורביא מ"ט (י"ט לאשכנזים ול' למשכים). בזה הוסרה אבן הנגף מדרך החוק החדש, כי חלוקת המנדטים בין האשכנזים והמשכים, שנשארה לאחרונה, היתה קשה

אך הזאת היא בת יהודה האמתית או רק סמל תמונתה? הה אליו! מה נשתנו פניה מן העת ההיא! איה פניה היפים? את מעילה הלבן, שהביאה מן המזרח, פשטה זה כבר מעליה, ותחתיה לבשה בגדים משונים, שאינם נאותים לה כלל, את שפתה המלאה קסם, שבה הטיפו לה הנביאים נחמה ותקוה, כמעט שכחה; היא חדלה כבר להבין את הנביא ולשמוע את דברי נחומיו.

זה כבר לא נשאו בני בת יהודה את קינותיהם בכבי-המרורים ובתונה אמתית, זה כבר לא נשמע הד הלילה בין הרי ציון השוממים מכבי האשה הנעלמה לפני צל הנביא.

המלה "גלוה" אכרה זה כבר את הכנה בעיני בניה. "מדוע זה זרים נהיה בעינינו בארצות הגולה? אם לא היום, אז מחר נהיה לאזרחים נאמנים בארצות, אשר במשך מאות בשנים אנחנו ואכותינו היינו בשוחים, שבל מה שבכשנו לנו בועת אפים, לנו הוא — ופתאם!...

סורו — קראו לנו — אתם הטמאים סורו, אל הנעו בארצנו, לשיא גם בכינו, לשוא גם בקשנו לשוא גם שלחנו ידנו.

"לשוא! היום מגרשים מן המקום הזה, מחר יגרשו מן המקום השני, ועוד יותר נורא מצבנו על הפרוד הגרוד השורר בנו, איש לבצעו מקצהו, כל אחד מאתני חושב רק על אדות קיומו הפרטי. רעב, שרפות

רדיפות, פרעות, כלם באים עלינו האמללים — והאחדות חסרתה...

ראה ד' והביטה בי היתו זוללה.

ובל אשר לנו אנחנו מקריבים בשכיל הראגה לפריסת לחם, כל רגשות הנפש היותר מיבים ונעלים אנחנו מביאים לקרבן על מזבח האכילה!... ולגדל אסוננו אין נביא אמת, שיפקח את עינינו, לדעת ולהבין את מצבנו הנורא כמו שהוא, אין איש שיראנו את ענני העפרת הפרושים על ראשנו. ובכה טובעים אנחנו ביון מצולה יותר ויותר, מתענגים על אור מתעה ועל עץ רקוב הנוצץ לנו מרחוק!..."

בתוגה, בלי מלים עובד צל הנביא, ובת יהודה נגשת אליו לאמר:

"מי אם לא אתה, נביא, צוית על בני בעת שלוית אותם בגלותם, כי יאהבו את הארץ, אשר יגורו בה, כי יחיו בשלוה עם תושבי הארץ. כי בשלומה גם לכם שלום" אמרת אליהם. האשמים בני, כי כמשך מאות בשנים השפילום בני הארץ ויהנום לבנו? אמנם החלה להופיע קרן תקוה לימים יותר טובים, רוח ממרום העדה על בחירי המין האנושי ולבני המרחקים בזרוע החלו להושיט את ידיהם לשלום ואחווה. "נשבח — אמרו להם — את השנאה הנצחית, אבל הסירו מעליכם את אבק מאות השנים, הראו לכל, כי ראויים אתם לחבת אחים שלנו, אז כל הארץ לפיככם". שמעו הצעירים

אימתמות על יהודי רוסיא. חברת העזרה של יהודי אשנז קבלה מלגמה מפרובורג. כי יהודי רוסיא מפתחים עתה מפני שוד חדש ביום כ"ח יולי. ככל הערים מתאספים החולנינים ו"אנשי רוסיא האמתים" מחלקים כרוזים ונשק ודורשים דרשות של דפי נגד היהודים. בארס הנהר קוזק אחד. הקוזקים שדרו את חניות היהודים ובתיהם בשלשה רחובות ויאמו עליהם. כי יהרגו כלילה את כל היהודים ברחוב פרודהורסקא. שם נהרג הקוזק. ממחרת התחדשו הפרעות. אך הצבא השקיט. שומרים מכים יהודים. בקישינב הכו שוטרים את כל יהודי, שפגשו בחוץ ויפצעום. שר העיר העביר את השומרים ממשמרתם ויענש את פקדי השומרים, על אשר לא שמו את עושי דבריהם.

דרייפוס בלגיון הכבוד. בתור תשלמים לאלפרד דרייפוס על עניויו ועל עלבונו כבדתו ממשלת צרפת בתאר כבוד "פיש של לגיון הכבוד". ובמקום שגזלו לפני י"ב שנים את כבודו שם החזירו לו עתה את כבודו בפלים, יען סבל בעד האמת. בחצר בית הספר של הצבא, ששם קרעו רשעי הממשלה הקלירקלית מעליו את כל אותות פקיד צבא וישברו את חרבו, שם הרביק עתה הגנראל זשילן על לבו את אות לגיון הכבוד. שם התקבצו בשבת שעברה כל בני משפחת דרייפוס, שרי צבא, צירי הפרלמנט, חכמים וסופרים והמון עם רב דרייפוס עמד בחצר לכוש בגדי מאיור וחרבו שלופה בידו ובכל כחו התאפק מכני. הגנראל זשילן קרא אליו בקול רם: "בשם נשיא הרפובליקה ובכח הרשאה אשר בידי אני עושה אותך, מאיור דרייפוס. לפרש בלגיון הכבוד". וירבק את אות הכבוד על חזהו וישקרו על שתי לחייו. התעוררות עמוקה תמפה את כל העומדים שם. כל המון העם הנאספים ברכו את דרייפוס וכאשר נגש אליו בנו ויפל על צואריו בכח דרייפוס. כנסוע דרייפוס לביתו קרא אליו כל העם: "יחי הצדק, תחי הרפובליקה! לגיון הכבוד הוא חבר (אָרדן) הכבוד היחיד הנמצא בצרפת, כי בימי המרידה היאשונה כמלו את כל התארים ואת אותות הכבוד ויסרו את זה, לתתו לכלל האנשים ההגונים, שפעלו הרבה למען צרפת.

אכורות האנגליים. האנגלים תוכעים לעצמם מקום בראש התרבות האירופית. מקרים רבים הוכיחו, כי התרבות הזאת לא נעשתה עוד למבע שני. הוא התקבלה רק למנהג המקום וכאשר יצאו אשכנזים או אפילו אנגלים ממקומם אינם טובים מן הרוסים והפראים. קצת פקירי האנגלים, הכובשים ארצות הפראים, להכניס שמה אור הנצרות וההשכלה האירופית. עושים שם תועבות נדולות. כן מודיע ההגמון מארץ הצולו באפריקה הדרומית. כי שר הצבא האנגלי רומיסען בהענישו את המורדים השחורים לקח את כד הון העם, גם של אלה שהיו נאמנים למלכות הזרים. בקצת מקומות לקחו גם בסותם לעורם ואת בתיהם שרפו באש. חמשה מהם לקחו האנגלים בשבי, אף שמעולם לא הרימו נשק נגד האנגלים. ויהרגום ולא קברום. אבי שלשה מהם, אחים, היה אנוס להביט בהרג בניו.

מושבות חדשות בא"י. לפי הודעת ה"צייט" הווינית רוצה בעל הון יהודי לקנות מיד ממשלת טורקיא קרקעות גדולות על יד הירדן ולהושיב עליהם יהודים, האדמה שם פוריה מאד. הערבים מתנגדים לזה. יש לקוות שהממשלה תתחייב להגין על המושבות ואז יצא הרבר אל הפעל. מספר גולי רוסיא בא"י רב מאד.

עדות ציר אמריקה על א"י. ציר אמריקה במור-פיה שלח לממשלתו ידיעות ע"ד מצב התרבות בא"י לפי עדותו באה תחיה על הארץ. הארץ השוממה והחרבה נהפכה עתה למדינה פורחת מלאה חיים ועוד מעט תוכל להתחרות את ארצות המערב במסחרה ובעבודתה. יין כרמל מצא לו מהלכים באשכנז, אנגליא ואמריקה. מסלות הברזל עושות עסקים טובים, הן משתכרות ס'א פרוצנט. בקרוב יחדלו להביט על א"י כעל ארץ קדושה, הוא תחיה גם ארץ חפץ לעסקים ולתרבות. ארץ ליהודים. במקום נאמן מודיעים אותנו, כי באספת ראשי הארציים, שתהיה בלונדון ביום א' אנוסמ תעמד על סדר היום "בחירת ארץ ליהודים". מזה נראה שהוצעו לדאשי הארציים ארצות שונות ובידם לכחור (?)

הקציר בארץ ישראל עלה יפה כשנה הזאת. ביחוד עשו פרי רב עצי הוית ותפוחי הזהב. אגודות הקולוניסטים בא"י. כידוע מסר הברון עדמונד רותשילד את מעשה היין במושבותיו לקולוניסטים עצמם על חשבונם לתכלית מעשה היין בפרי טוב התחברו המושבות ביהודה ראשון, לציון, פתח תקוה, ואדאל-חאנין, רחובות וקסרה לאגודה אחת ומושבות הגליל זכרון יעקב וחררה לאגודה אחת. כל אגודה תעשה את היין ביחד ובמכירת היין תשתתפנה יחד.

המאדע. בער: אנה תרוץ וואָלף? וואָלף: אני רץ לקנות כובע לאשתי. בער: ולמה לך לרוץ כה? וואָלף: חושש אני פן תעבור המאדע.

משדה הספרות והמדעים.

עוד הפעם. מלה "דאוונען" עוד לא באה לידי מנוחה. קבלנו עוד את המכתבים האלה: הראשון הוא מאת אבי השפה היהודית הסופר הנודע מר שלום-עליכם (שלמה ראבינוביטש), שדבריו בודאי ראויים להשמע: בנסיעתי מאירופה לאמריקה ררך ליברפול המציאו לידי עתונך הנכבד גליון כ"ו ובו מצאתי מלחמת סופרים ע"ד המלה היהודית "דאוונען"; וצריך אני להגיד לך, שכל המתחבטים בה מעו במחילת כבודם, יסודתה לא בארמית "ראבינון" ולא ב"דוון", לפי השערתו של הרב ר"צ קאָפּ מהונגריא, ולא משרש "דוכבי שפתי ישנים" לפי דעת הרב הלמאן, וגם ר"מ זגנר נלכד ברשת שפת האיטלקית "בענעדריען". וכל מי שיודע היטב את שפתנו היהודית יזכור שהליטאי לא יחליף "שניידען" ב"שנאדען" או "רייבען" ב"ראַבען". עוד צריך לדעת, שרק הליטאים ישתמשו בהכרת "דאוונען", וכל יהודי הנגב וגם יהודי פולין וגליציא ושאר הארצות שגורים לומר "דאָוונען". והנה אנכי, הצעיר באלפי יהודא, חפשתי וחקרתי וראה זה מצאתי בשפת אנגלית, שאני הוגה בה בעת: מלה down, שהוראתה ירידה, בפיה וענוה. הכל יודעים, שבימים קדמונים היו רגילים אבותינו לרדת להתפלל, כאשר בן היו בתי התפלה בנויים אז אצל אחב"י כמעטים ידועים. ואין צורך לומר שעל פי דין צריך להתפלל בכפיפה ובענוה. ואולם אל נא יפלא בעיניך, שההברה האנגלית down נקדאת "דויען", כי אות w בשפת אנגלית כמו התנועות au ou בשפת אשכנזית משתמשת אצלנו ב"וו", למשל מויער=מעווער, אויער=עווער, פויונער=פעוונער, אויערבאך=אווער-באך וכדומה. ליותר א חשוב להוסיף שיש שייכות בין שתי השפות: אנגלית ואשכנזית ישנה, פלאמדייטש. ליווערפאל. והנני מוקירך שלום-עליכם.

לדעתי מלת דאוונען מוצאה משפת אשכנז. חז"ל בדצותם להעמיד דבריהם על דין תורה, אמרו "ולעברו ככל לבבכם זו תפלה". גם אמרו, כי תפלה היא במקום העבודה. מזה אנו למדים, כי תפלה נקראת עבודה ובשפת אשכנז דיענען, (גאמטעסדיענסט). המלה הזאת צורתה העתיקה היתה diunen, כמו דיענסמאג — Diunstag. וזה לא יכחיש כל איש, כי הנועה u אחרי הנועה אחרת תהפך לרוב בזרנון לואו. ע"כ תחה דיונען אמרו היהודים דיוונען, ומזה דאוונען. יעקב כלאמ.

בעהריג לעג לתורה הזאת וילמד, כי לא דרך החטם יבנם הכציל, כי אם דרך הפה עם המזון ומן המעיים יחרור עם הדם עד הריאה. עד כה לא האמינו לו ועתה הוכיחו הפרופסור שלוסמאן וד"ר ענגל בדרודן כמופהים חוהכים, כי נכונה דעת בעהרינג, כי הכציל נכנס ביחוד אל קיבת הילדים עם מזונם. רוב הילדים המתים ימותו מן המחלה הזאת וקצתם יחיו עוד עד ימי בחרותם וימותו. החכמים האלה מזהירים עתה לשמור את הילדים מכל מזון בלתי נקי, מידים מסאבות ומתחוב אצבעותיהם בפיהם. כי לדבריהם השחפת היא מחלה ילדים.

חקי הנשוואין באמריקה. יען אין חובה העבודה בצבא באמריקה לכן אין שם אסור נשוואין לאיש פחות מבן כ"ד. חקי הנשוואין אינם שוים בכל המדינות של ארצות הברית. יש שם מדינה, שלנער בן י"ד שנה מותר לשאת לאשה נערה בת י"ג, בקצת מדינות אסור לאיש פחות מבן י"ח שנה לשאת אשה, במדינות אחרות פחות מבן י"ו ובקצת מדינות אין שעיר קבוע. ברוב המדינות על אבות הזוג להסכים לחתון של חתן פחות מבן כ"א וכלה פחותה מבת י"ח. משכילינו הלוענים ל"נשוואי בסר" של החסידים יראו מזה, שאין כל עולה להשיא בנים ננערוהם דוקא בהסכמת האבות, שהרי מדינות אמריקה בנות תרבות הן אליבא דבולא עלמא. מובן מאליו שהחתן הצעיר מכרח לדעת בתחלה, כי יכול הוא לפרנס בני ביתו ואם לא, אז אפילו בן ארבעים יתישב בתחלה אם יכול הוא ליסר בית-אב. נשוואי קרובים אסורים בכל אמריקה, כי הנסיון הורה ככל העולם, כי חתון כזה גורם חללים רעים לזרע הנולד. בקצת מדינות יש גבול איזו קרובים מותרים בחתון ואיזו אסורים וברוב המדינות אין כל גבול, אף קרובים חמישי בחמישי אסורים והקדושין אינם חלים כלל. מנהגי הקדושין פשוטים הם, אינם צריכים להיות דוקא בבית הפקודות. גם קדושין ע"י כהן או רב תופסים והממשלה מבירהם בכל הקף ועוה. הגרושין נהגים בכל המדינות.

שליטת הירד הימנית. האדם כבר את ידו הימנית מימי קדם. סיבת העבר היא הלב, אשר בשמאל החזה. בני אדם הראשונים היו להם מלחמות המידות עם חיות השרה ועם אנשים רעים. הנסיון והאינסטינקט הורו את האדם, כי משמאל חזהו יש לו אבר, אשר אם יפצע יפסקו החיים מיד, על כן בהלחמו לחם בימינו ואת שמאלו פרש על לבו, להגין עליו וגם אחרי כן, כאשר עשה לו האדם כדי נשק של מתכת הרגיש, כי צריך לעשות לו מגן לאחוז בשמאלו, להגין על הלב, ואת הנשק אחוז תמיד בימינו החפשי. ההרגל הזה נעשה טבע לאדם ואת הטבע הזה ירשו הדורות האחרונים.

ברנשי גיל וששון נביע ברבת מז"מ לש"ב מר אברהם אהרן מענענבויים מפה לבואו בכרית האירוסין עם מרת הענא בת ר' מנחם מאניש שמיעד נ"י מהארדענקא. האחים ישראל, שמעון ובנימן שאפירא. סומשאואו.

ברנשי גיל ואהבה אביע ברבת מז"מ לרעי וש"ב מר אברהם אהרן מענענבויים מפה לארוסיו עם מרת הענא בת ר' מאניש שמיעד מהארדענקא. סומשאואו, אברהם אהרן שאפירא. הנני מכרך ברבת מז"מ את ירדיו מר שמואל לעוו מראפמיטצה לארוסיו.

בראנוב, ראובן ברנאנד. ברנשי אהבה אניש ברבת מז"מ לרעי מר אברהם שמראה לבואו בכרית התנאים עם מרת בילה בערל כוסקוואו. שסעון טובי' פעטטער. מקורות לבי אביע בזה ברבת מז"מ לבן אחי היקר מר וואלף שינדלער להארסו עם מ' אסתר מעבלאוויטש מוואסילאב. יעזרדזאנא, שלמה שינדלער. מעמק לבי אניש ברבת מז"מ לירדיו מר פינחס פארהאדצער להארסו עם מרת מירל בלייך מרימאליוב. לייזער קוועץ — סקאלאט.

נייעם לעמבערגער טאגבלאט

שעף רעדאקטער: גרשם באדער.

רעדאקציאנס-מיטגלידער: פ. וויסקאווער (איטין), י. ווינלעו, מ. ווירטה, ד. זילברבוש, י. ליפשיץ, אנזעלם קליינמאן.

ראם „נייע לעמבערגער טאגבלאט“ איז אין ערשטער רייע איין אינפארמאטיוו בלאט, דער יוד זאל קענען געוואהר ווערען אלרינג, וואס איז איהם נוגע אלס מענטש און אלס יוד, אלס שטאטסמייסטער אין אלס מיטגלידער פונ'ם יודישען פאלק.

דאס „נייע לעמבערגער טאגבלאט“ ברענגט אלע יודישע פון דער גאנצער וועלט, אלע נייעס נאכריכטען פון דער פאליטיק, פון האנדל און געזעצגעבונג, דאביי מוז עס אויך מאכען א פירוש אויף די אלע יודישע, איטליכער זאל פערשטעהן, ווי ווייט דאס יודישע לעבען איז פון דעם בעריהרט.

דאס „נייע לעמבערגער טאגבלאט“ שטרעבט, עס זאל ווערען דער אינטער-רעספע-פערטרעטער פון אלע שוואכע און אונטעררוקטע, פון די גרויסע יודישע פאלקס-מאסען, וואס קענען זיך נישט אליין העלפען און מען מוז זיי פערטרעטען.

דאס „נייע לעמבערגער טאגבלאט“ שטרעבט פאר דער ערציעהונג פון די יודישע מאסען צום נאציאנאלען בעוואוסטוין און בעקעמפסט די אסימילאציע און יעדער פארב. ווי צום שארפטען טרעט עס אויף געגען אלעס פוילע און ריקשטענדיגע אינ'ם יודישען לעבען, אהנע ריקויסט אין וועלכען לאגער עס געפינט זיך.

דאס „נייע לעמבערגער טאגבלאט“ איז ציוניסטיש אין שטעהט פעסט ביים „באוועלער פראגראם“, לויט ווי עס געפינט זיין אויסדרוק אין די ציוניסטישע קאנגרעסען און אין די לאקאלע לאנדעס-ארגאניזאציען.

דאס „נייע לעמבערגער טאגבלאט“ האלט זיך אויף א בעסערער מדרגה אין ליטעראטור און קונסט. מיט אלע כחות שטרעבט עס צו בעאיינפלוסען דאס קולטורעלע לעבען פון אונזערע יודען, זייערע גייסטיגע ענטוויקלונג צו פערדערן און וויער געשמאק צו פערפיינערן. אבאנעמענטס-בעדינגונגען: האלביעהריג 7 קר. פיערטעליעהריג 3.50 קר.

(מאנאטליכע אבאנעמענט ווערד נישט אנגענומען.)

אדרעסע פון דער רעדאקציע:

Redakcja „Nowego Dziennika Lwowskiego“ we Lwowie.

מינרליך: זאנען-גאס נומר 27.

(אום פערוועקסלונגען צו פערמיידען, מוז מען גענוי בעאכטען די אדרעסע.)

HOTEL LONDRES

Krakau, Stradom. Inhaber Salomon Wasserlauf.

הערפארראגענדעם בעליעכטעסטעם האטעל דער יודישען קיימאנסוועלט, אים צענטרום דער שטאדט, שעהנע צימער, גוטע קיכע, שמרענגס כשר פיר זאמערסעזאן שעהנע גארטען איינגעריכטעט. פיר פרעמדע געסטע, וועלכע ערצטע ברויבען בעסטעס געאיינגעט.

עמפפאהלען צו כילליגסטען פרייזען.

דיא פיינסטע אללער מארקען איזט

„צערעס“

שפייזע-

פעטט!

(אויס קאקאניססען.)

דאס בעסטע צום

באהען, בראמען אונד קאכען

Nährmittelwerke „Ceres“ Aussig.



די ערציינונג אינטערליענט דער בעמישען קאנטראללע דער פאכ האהען מיניסטער דעם אינגערן גענעהמיגטען אונטערזוכונגסאנשטאלט פיר נאהרינגס-גענוסמיטטעל WIEN, IX, Spitalgasse 31

ERSTES SPECIAL-HAUS von Echten Gramophone-Phonographe

Engros & Endetail

JOSEF WECHSLER

KRAKAU und WARSCHAU

in Krakau, Grodgate 7, II

עמפיעלט עכטע קאנצערט גראמאפאן. עכט נור מיט מארקע „שרייבענדער ענגעל“ ריעווע אויסוואהל פון יודישע אונד העבראישע פלאטטען. — עכטער קאנצערט-גראמאפאן מיט מארקע „שרייבענדער ענגעל“ זאמט 10 פלאטטען. נור 3 פלאטען. ניעמאנד זאל ריעווע בעסטע געלענעהייט פערזיימען. פרייקוראנטע עט הויפטערצייכניססע אויף פערלאנג-גען גראטס אונד פראנקא.



די אויף גרונד דער מיט צאהל 43.903 דער האהען ק. ק. שטאטשראלטעריי גענעהמיגטען סטאטוטען געגרינדעטע

גענעזייטיגע אויסהילפע מיטגיפט-געזעלשאפט „אורארא“

ערטיילט איהרען מיטגלידערן מיטגיפטע בין 18.000 קר. — בערייטס נאך 1 יעהריגער מיטגלידערשאפט — 4200 ק! מיטגליד קאנן יעדער אינפירעהייאמעטער ווערען — דאמען, הערן — זעהר גינסטיג פיר קינדער! די בעשטעהענדען 4 אבטיילונגען ערמאגליכען זאגאר דער ארמסטען בעפעלקערונג דאס איינערמעטען אין ריעועס הומאניטארע אינסטיטוט. שריפטליכע עט מינדליכע אנטעלרונגען ווערען ענטגעגענענאמען. געהערעס ערטיילט די

Generalvertretung der »AURORA« Krakau Dietelsg. 81

אמטשטונדען פאן 10 — 12 אונד פאן 3 — 6.

טיכטיגע אנגעטען ווערען געזוכט.

כשר. מי שרועה לאכול

גבינות כשרות

מגבינות מדינתנו המהוללות בלי שום חשש כל ל יפנה אלי ואשרתהו ברצות ה' בטוב סחורה טובה והן מצד המחיר והן מצד הכשרות. הכולה בת 6 ק"ג פראנקא סחורה טובה ייפה מאד, יותר טוב מן ליפטויער הנעשה במדינתנו. 60 צ"ל חכילה מן 5 עד 50 ק"ג באהן זנדיג 56 " מן 50 עד 200 ק"ג פראנקא 54 " נעמאן סחורה בלי הבינדע

בויערען-סחורה.

- I קלאס טוב למראה ויפה לטעם . 40 צ"ל
- II יפה 38 "
- III 36 "
- IV 35 "

פרייקוראנט אשלה חנם לכל דורש. הבשר אשלה כפעס הראשונה לכל מומין סחורה. האדרעסע:

Grünwald Isidor

Maramoros-Sziget (Ungarn)

רשימה חדשה

מספרים הנמצאים במסחרנו

נגמרה בדפוס, ונשלה לכל דורש ומכשך

פראנקא

Amkraut & Freund

Buchhandlung

PRZEMYŚL.

aller Länder erwirkt

PATENTE

Dr. FRITZFUGHS

beideter Patentanwalt.

Mitarbeiter: **INGENIEUR A. HAMBURGER**

Telephon 2460

Wien, VII. Siebensterngasse 1.

JACOB BECK

Holz-Export

Stary Sambor

למען דעת.

זה כמה שבועות יוצא בעירנו מין עתון זרגוני שביעי, ורבים הושבים כי מהוך גרונה של ישיבתנו הוא מדבר, לבן הננו מודיעים, כי אין לנו שום עסק בו ובי אין אנחנו מוציאים לאור שום עתון בלל, ואם לפעמים נחפוז לפרסם איזה דבר, הלא פתוחים לפנינו יערי עתונים מפורסמים, והאי לכאי?

מנהלי הישיבה הקדושה, תורת היים בעיר בראדשין. האדרסה לכל עניני הישיבה: אל הנשיא: ARON GELLER Bohorodczany (Galizien).

